

כיצד
מנקים לפסח
בשמחה
ובקלות

אנו מנקים והם מנקים

מעשה בילד שניגש לגרש"ז
אויערבך זצ"ל ושאלתו בפיו:
"מה פירוש המשנה 'רצה
הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך
הרבה להם תורה ומצוות', הרי
אם הקב"ה אוהב אותנו מדוע
לא המעיט במצוות ע"מ להקל
מעלינו?!"

ענה לו הרב בשאלה: האם אפשר
לנעול נעליים בשתי הרגלים
בבת אחת? ודאי שלא. צריכים
לנעול רגל אחת קודם!

אם כך הקב"ה שאוהב אותנו
מאוד, רצה לתת לנו שכר על
דבר שבין כה וכה אנו עושים,
לכן אמר לנו: תכניסו תחילה
רגל ימין בגלל שה' רוצה ותזכו
במצווה. זוהי כוונת המשנה

נכתב ונערך
בחסדי השי"ת על
יהודה טאוב

055-678-56-47

gmail.com@8436092

ניתן להשיג עוד חוברות
וספרים בנושא ההודיה
לה' ושלוש בית.

עימוד כריכה ושערים

קטת
עימוד ועיצוב

☎ 050-412-452-4

✉ Kesetgraf@gmail.com

ההשאלות וההלוואות (עד שאמר אדם חכם: "אם לא היה פסח, היה צריך להמציא אותו").

"רצה הקב"ה לזכות את עם ישראל", אמר לנו אבינו שבשמים, בין כך אתם צריכים לנקות את הבית, בואו תנקו בשביל מצווה, לחפש את החמץ, גם יהיה לכם בית נקי מסודה, תזכרו היכן כל דבר מונח, תמצאו את כל האבידות, תחזירו את כל ההשאלות והלוואות והעיקר הרווחתם מצווה גדולה מאוד.

כמה עלינו להודות ולשבח לאבינו הרחמן שנתן לנו מצווה נפלאה שכזו...

בברכת פסח כשר, שמח ומלא הודיה.

"רצה הקב"ה לזכות את ישראל" לכן הרבה להם מצוות בדבר שבין כך הם עושים.

הוסיף הגרש"ז ואמר: ראה חסד ה' אנו נועלים והם נועלים, אנו נוקבלים והם נשכר והם נועלים ואינם מקבלים שכר. כמה עלינו להודות לבוראנו שמזכה אותנו במצווה ובשכר נפלא על פעולה שבין כך כולנו עושים.

*

על אותו משקל נוסיף ונאמר לגבי הנקיון לפסח: ידע הקב"ה שצריך פעם בשנה לנקות את הבית מאבק, להיזכר כל חפץ היכן מונח, למצוא את כל האבידות

מפתח ענינים

פרק א' - כיצד מנקים לפסח בשמחה ובקלות

- ה. א. אם קשה לך זה לא החבילות שלי .....
ה. ב. להיות שליח של ה' יתברך .....
ז. ג. אדם שזוכר שהוא שליח של ה' מקבל כוח מהמשלח .....
ז. ד. כיצד עושים מצוות בקלות? .....
ח. ה. כיצד אדם עושה מצוות בשמחה? .....
ט. ו. מה צריך לחשוב? .....
ט. ז. יש בזה הרבה הבדלים: .....
י. ח. מה העבודה הזאת לכם? .....

פרק ב' - ליקוטים מרבתינו על כוח המחשבה

- יב. א. ספר השל"ה הקדוש .....
יג. ב. כיצד נהיה איש מצליח - כי ה' איתנו .....
יד. ג. רבי ניסים גאון (ברכות דף ב/א) .....
יד. ד. מדרגה עליונה מאוד וחמודה כמעט כמו נביא. ....

פרק ג' - שלום בית ובדיקת המץ מי קודם?

- יז. א. גדול השלום .....
יט. ב. מוציא מצה ומכניס אהבה יביא את הגאולה. ....
כ. ג. יציאת מצרים היתה בזכות שעסקו בחסד. ....

פרק ד' - פסח - מידת הנקיין

- כב. א. ההכנות לפסח - עבודת ה' .....
כג. ב. שלילת ה"מלומדה" .....
כד. ג. חמש דרגות בטעם עבודות ההכנה .....
כו. ד. עבודת ה' שבכל דרגה. ....
כז. ה. מידת אהבת הנקיין הוטבעה באדם ע"י הבורא. ....
ל. ו. מותרות לעומת טהרת הנפש. ....
לב. ז. ימים המסוגלים להתעלות. ....

פרק א'

ביצד מנקים לפסח בשמחה ובקלות

א. אם קשה לך זה לא החבילות שלי

כתב השם משמואל (פרשת ויקרא - שנת תרע"ז): כתיב (ישעיה מ"ג ובהפטרה לפרשת ויקרא) "ולא אותי קראת יעקב, כי יגעת בי ישראל". המגיד מדובנא ז"ל פירש על פי משל לסוחר שבא מן הדרך וחבילתו אתו ואמר לסבל להוליך לו חבילתו לביתו, וכשבא לביתו תבע ממנו הסבל שכר גדול ואמר שמגיע לו שכר גדול באשר המשא היה גדול וכבד, וענה לו הסוחר א"כ נראה שנתחלפה לך חבילתי במשא אחר שהרי חבילתי היתה נקיה וקלה א"כ לא את חבילתי נשאת כלל. כך אמר הש"י לישראל אם יגעת בי הרי נראה שלא אותי קראת כלל, ודפח"ח. (והדברים מדהימים שיוצא שאדם שמרגיש יגיעה וקושי במצוות - הם לא המצוות של ה').

ב. להיות שליח של ה' יתברך

ויש לי להוסיף בזה דברים, כי בודאי אין להכחיש שקשה להיות עובד השי"ת בכל לבו ונפשו ומאודו, במחשבה

דיבור ומעשה, ולא עוד אלא שיש לעומת כל אדם ואדם מניעות גדולות וכבודות מבית ומחוץ, וכחות חיצונים רודפים אחר האדם להממו ולאבדו, ואמרו ז"ל (אבות פ"ד) איזהו גבור הכובש את יצרו, הרי שצריכים ללב אמיץ בגיבורים (ואם כן כיצד אומר הפסוק שמי שמתייגע סימן שאינו עובד את ה')?

אך יובן על פי מה שהגיד כ"ק אבי אדמו"ר זצ"ל שלכאורה יש לתמוה איך מעשה בשר ודם קרוץ מחומר יפעל בעולמות העליונים?

אך התירוץ הוא שהאדם הוא שליח מהש"י לקיים מצוותיו, **ושליח לעולם יש בו כח המשלח**, ומעשה השליח מתיחס להמשלח, ע"כ המצוות **שהאדם עושה בשליחות הש"י** נחשב שהקב"ה עצמו הוא העושה, וא"כ אין תימה מה שהמצוות פועלין בעולמות העליונים.

וכבר הגדנו לפרש בזה דברי רש"י (פ' נצבים) בפסוק לא בשמים היא שאילו היתה בשמים היית צריך לעלות אחריה וללמדה, ואינו מובן שאין ביד האדם לעלות לשמים, אך לפי דברינו הנ"ל מובן דאם היה הציווי לעלות לשמים היינו באמת יכולין לעלות באשר היה לנו לזה כה הש"י שהוא כל יכול.

ג. אדם שזוכר שהוא שליח של ה' מקבל כוח מהמשלח לפי"ז יש לומר דאדם המקבל עליו עול מלכות שמים שלימה וזוכר היטב תמיד שהוא שליח הש"י, יש לו באמת כח וגבורה לעמוד נגד כל המניעות ולעשות שליחותו, ואז נקל הוא לו לקיים הכל הן במעשה הן בדיבור והן במחשבה. ובזה יש לפרש הכתוב ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל, דמאחר שיגעת בי ישראל הרי מוכח שלא עשית בשליחותי כלל אלא כעושה מאליו, ושוב אינו פועל בעליונים כנ"ל, וא"כ לא אותי קראת, עכ"ד השם משמואל.

ד. כיצד עושים מצוות בקלות ?

שה' נתן מצווה הוא גם נתן את הכוח לעשות אותה בקלות ובנעימות ככתוב דרכיה דרכי נועם, אבל זה רק למי - שעושה את המצוות כשליח של ה' שאז המשלח נותן כוח, אבל מי שעושה את המצוות בלי לזכור שהוא שליח של ה' לקיים את המצוות אין הוא מקבל כוח מיוחד בשביל קיום המצווה.

הלכה למעשה: נתבונן ונראה הרבה פעמים אנחנו נגשים למצוות כי צריך, למשל: נגשים לנקות את הארון לפסח כי צריך שיהיה נקי לפסח, זה נקרא 'לא אותי קראת יעקוב',

שכן האדם לא זכר לרגע אחד את בורא העולם, והפסוק אומר (משלי ג ו): **בְּכֹל דְּרָכַיִךְ דָּעֵהוּ** (תזכור את הבורא ואז תזכה) והוא יישר אַרְחֻתֶיךָ. יהודי לפני שניגש לנקות ארון אומר לעצמו: אני רוצה לעשות רצון אבי היקר שבשמים, שהרי אין דבר יותר טוב בעולם מאשר לעשות רצונו, רבש"ע מה רצונך עכשיו, נראה לי שרצונך שאני ינקה את הארון מחמץ כמו שציוו עלינו חז"ל לנקות את הבית מחמץ, הריני מוכן ומזומן לעשות רצונך בשמחה, זה נקרא להיות שליח של השי"ת במעשה המצוות.

ה. כיצד אדם עושה מצוות בשמחה?

כתב המסילת ישרים (הקדמה לסדר הויכוח): **מעשה המצווה הוא הקנקן והכוונה היין שבו**, ואמרו חז"ל אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו. מעשה המצווה הוא כלי שבו ניתן להכניס יין - מחשבה, וכתוב "יין ישמח לבב אנוש" לפי היין - המחשבה במעשה יש שמחה.

תחת אשר לא עבדת את ה' אלוֹקֶיךָ בשמחה אותיות מחשבה, ללמדך ששמחה מגיעה על ידי מחשבה.

ו. מה צריך לחשוב?

המנימום: לעשות את המצוות מחמת רצון ה', ולזכור היטיב תמיד שהוא שליח ה' לעשות דברים.

דרגה נוספת: למה ה' ציווה את המצווה הזו (למשל נקיון לפסח: לזכור יציאת מצרים, לבער את הרע שבנו)

ראה מה שכתב הר"ן (דרוש ו) הנה מבואר כי המצוות והעבירות העיקר בהם הכוונה, וימשך ששנים יעשו מעשה אחד בשווה, ויגדל שכר האחד מהם על האחר לאין חקר כי האחד יעשהו ללא כוונה, והאחר עושהו בכוונה שלימה.

ז. יש בזה הרבה הבדלים:

כאשר אדם עושה מצווה מחמת רצון ה' - זה מכנים בו עוד אמונה בה' יתברך, שזה תכלית הכול (תכלית כל המעשים ליצור לב יותר טוב). אבל שעושה מעשה בלי לזכור במפורש שעושה מחמת רצון ה' (למרות שבת מודע הוא יודע שזה הסיבה, אבל אין זה מספיק צריך שיהיה "זוכר היטב תמיד" לשון השם משמואל) לא נוסף לאדם שום אמונה בלב יותר ממה שהיה לו מקודם.

כאשר אדם עושה מחמת רצון ה' ופתאום בא ילד ושפך את החומר ניקוי על הרצפה, חושב האדם לעצמו הרי אני לא מנקה לפסח (לא נהפכתי לעובד זר) אלא אני זוכה להיות שליח לה' לעשות מצוותיו (שזה הדבר הטוב ביותר בעולם הזה וק"ו לעוה"ב) ומה רוצה ה' עכשיו? כתוב ונוח מצא חן לפני ה' - מי שהוא נוח ורגוע הוא מוצא חן לפני ה' (ספר חרדים), וממילא הוא נשאר שמח ורגוע ומודה לה' שעמד בנסיון, אבל מי שעושה פעולות ללא להזכיר לעצמו שהוא מחפש עכשיו לעשות רצון ה' שהילד בא ושפך, ה' ירחם על הילד איזה מבול של שופכין הוא מקבל, ה' ירחם על המנקה הזה שיצא שכרו בהפסדו.

ח. מה העבודה הזאת לכם?

כאשר האדם מחפש לעשות רצון ה' - הוא חושב למה ה' רוצה שננקה לפסח? מה העבודה הזאת לכם? והוא נזכר בדברי הרמב"ן סוף פרשת בא, שכל המטרה של זכירת יציאת מצרים היא לחיות את האמונה, אם זה המטרה מסתמא ה' רוצה מאוד שאני יזכור את המטרה (אחרית מה יצא לו מכל הנקיון שלי), לכן לפני שהוא מתחיל לנקות הוא לומד עשר דקות את דברי הרמב"ן סוף פרשת בא, או ספר

אחר שמסביר אך לומדים אמונה מיציאת מצרים, אחרי שזה חי אצלו אפשר להתחיל לנקות. אבל מי שהוא שלא זוכר שעושה רצון ה', כמובן שגם אינו זוכר את המטרה, ואם לא זוכרים את המטרה כמובן שגם המטרה לא נקנית.

אדם שמחפש לעשות רצון ה' - עוצר מידי פעם את העבודה (לפני שהוא נהפך להיות סוס עבודה) וחושב לעצמו, האם אני זוכר למה אני מנקה? מי ציווה עלי? לא יזיק פעם בכמה שעות לעשות הפסקה ולקרוא קצת ספר על אמונה, ויציאת מצרים. (הרב פינקוס, גן האמונה, לקח טוב)

שקשה לו הוא פונה לבורא עולם - רבש"ע אני הרי שליח שלך לעשות רצונך, תן לי כוח לעשות רצונך.

שגמר את העבודה הוא מודה לה' שזיכה אותו לעשות כל כך הרבה מצוות, שהרי כל הזמן הוא עושה רצון ה' (אפשר לעשות סעודה לגמרה של מצווה).

לסיכום נזכור: מי שהוא עובד כשליח של ה' - במודע (שהמחשבה אני שליח של ה' עכשיו - חייה אצלו במוח) מקבל כוחות מאת המשלח לעבוד ובשמחה, ומי שלא צריך להסתדר לבד ואז המצב קשה מאוד, בהצלחה.

פרק ב

ליקוטים מרבנותינו על בוח המהשבה

א. ספר השל"ה הקדוש

בכל פעולה ומלאכה שעושה הוא בבחירתו, הן דבר מצוה הן דבר רשות, יהיה שם שמים שגור בפיו... ודבר זה נתבאר מזוהר (ח"ג נא, ב קעה, א) אמר רבי אלעזר, בכל עובדוי דבר נש בעי ליה דלהוו כולהו לשמא קדישא, לאדכרא בפומיה שמא קדישא על כל מה דאיהו עביד, דכולא הוא לפולחנא, ולא לשרי עלוי סטרא אחרא, בגין דאיהו זמין תדיר לגבי בני נשא ויכול לאשראה על ההיא עבידתא, עכ"ל. וכאשר בתחילת העשיה יאמר בפירוש שהוא לעבודתו לשם ה'... הרי בזה מסלק כל חצוני שלא תסרח באותה המצוה. וכן נראה מדבריו, שאמר בכל עובדוי דבר נש ליבעי ליה, ומאי ריבה בכל, אלא ודאי הכי פירושו, לא מבעיא בדברי הקדושה שצריך להזכיר, כי יותר הקליפה רוצה להאחז ברוחניות המצות יותר מדבר הגשמי שאין בו ממש, אלא אפילו בדברי העולם יאמר לשם ה' כדי שלא תשרה בשום מעשה ממעשיו הגשמיים (שער האותיות - אות א' אמת ואמונה טז).

ב. כיצד נהיה איש מצליח - כי ה' איתנו.

וַיְהִי יְדָדָד אֶת יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ וַיְהִי בְּבֵית אֲדָנָיו
הַמִּצְרָיִם: וַיֵּרָא אֲדָנָיו כִּי יְדָדָד אִתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה יְדָדָד
מְצַלִּיחַ בְּיָדוֹ (בראשית לט ב).

כיצד הצליח יוסף בכל מה שעשה ? כיצד נהפכים להיות
איש מצליח?

רש"י : כי ה' איתנו - שם שמים שגור בפיו (ב"ד): ה' היה
אתנו - בכל הפעולות שהיה עושה, היה מבקש עזרה מה',
וחושב לעשות רצון ה'.

סיפר הרב אורי זוהר שליט"א: כאשר חזר בתשובה לפני
שנפרד מחבריו לשעבר בקשו ממנו שיספר להם בדיחה
אחרונה, סיפר להם: מעשה בשני חרדים שנסעו באופנוע
ומאחוריהם נסע שוטר שחפץ לתת להם דו"ח, אך לצערנו
לא ראה שום עבירת תנועה. לפני הכניסה לירושלים
עוצר אותם השוטר ושואל אותם, תגידו לי אך זה יכול
להיות שכל הדרך נסעתם ללא שום עבירת תנועה? ענו
לו החרדים: תבין אדון שוטר ה' איתנו כל הדרך, אז
אמר השוטר: סוף סוף תפסתי אתכם **שלושה נוסעים
באופנוע אחד**. כך יהודי צריך לחיות, על פי ה' יחנו ועל

פי ה' יסעו. וירא אדוניו כי ה' איתו - שיראו שה' איתך .

ג. רבי ניסים גאון (ברכות דף נוא).

והכוונה לשמו, לה מעלה גדולה הלא כי החכמים ז"ל שנו במשנה (מנחות ד' קי) נאמר בעוף ריח ניחוח ונאמר בבהמה ריח ניחוח לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין את לבו לשמים. ואלמלי כי הכוונה לשמו יש לה מעלה גדולה לא היו שוין המרבה והממעיט.

ד. מדרגה עליונה מאוד וחמודה כמעט כמו נביא.

כתב הרמב"ם (שמנה פרקים - פרק ה): דע שזאת המדרגה היא מדרגה עליונה מאד וחמודה, לא ישיגוה אלא מעט מזער ואחר הרגל גדול, וכשתזדמן מציאות האדם שזה ענינו, אני אומר שהוא למטה מן הנביאים, רצוני לומר, שישמש כחות נפשו כולם וישים תכליתם ידיעת השם יתברך לבד (להכיר את ה' ולהתקרב אליו), ולא יעשה מעשה קטן או גדול, ולא ידבר דבר אלא שהפועל ההוא או הדבר ההוא מביא למעלה או למה שמביא אל מעלה, והוא יחשוב ויסתכל בכל פעל ותנועה, ויראה אם יביא אל התכלית ההיא או לא יביא, ואז יעשהו.

וז'הו אשר בקש ממנו יתברך שנכוין אליו, באמרו (דברים ו' ה'), "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך" רצונו לומר, בכל חלקי נפשך, שתעשה תכלית כל חלק ממנה תכלית אחת, והיא לאהבת השם יתברך. וכבר הזהיר הנביא עליו השלום על זה גם כן ואמר (משלי ג' ו'), "בכל דרכיך דעהו", ופירושו חכמינו, זכרונו לברכה, ואמרו (ברכות ס"ג), "אפילו לדבר עבירה", רצונם לומר, שתשים לפעל ההוא תכלית, והיא האמת, אף על פי שיש בה עבירה מצד אחד, וכבר כללו חכמינו, זכרונו לברכה, זה הענין כולו בקצרה במלות מועטות, מורה על זה הענין הוראה שלמה מאד עד כשאתה תבחן קוצר המלות איך ספרו זה הענין הגדול והעצום כולו אשר חברו בו חבורים ולא השלימוהו, תדע שנאמר בכח אלהי בלא ספק, והוא אמרם בצואתיהם (אבות פרק ד') "וכל מעשיך יהיו לשם שמים".

לסיום היות ואנחנו לומדים עכשיו חומש ויקרא נסיים
בעניני הקרבנות

בשורה משמחת

אבק זה לא חמץ, ילדים הם לא קרבן פסח (ראוי לתת להם את
היחס של בני בכורי ישראל) והבעל הוא לא קרבן עולה ויורד.
בפורים צריך לאחל פורים כשר, כי שמח הוא בין כך יהיה,
ובפסח צריך לאחל פסח שמח, כי כשר הוא בין כך יהיה.

פרק ג'

שלום בית ובדיקת חמץ מי קודם ?

א. גדול השלום

משנה מסכת פסחים פרק ג. (נפסק בשו"ע או"ח סימן תמד סעיף ו')
ההולך לשחוט את פסחו, ולמול את בנו, ולאכול סעודת
ארוסין בבית חמיו ונזפר שיש לו חמץ בתוך ביתו, אם יכול
לחזור ולבער ולחזור למצותו, יחזור ויבער. ואם לאו,
מבטלו בלבד.

תלמוד ירושלמי מסכת פסחים דף כג/ב. א"ר יוסי בי ר'
בון בוא וראה מה גדול הוא השלום שהוקש לשני דברים
שחייבין עליהן כרת מילת בנו ושחיתת פסחו. (ללמוד
שלהוסיף באחדות בבית חשוב כמו להקריב קרבן פסח)

מאירי על מסכת פסחים דף מט/א. לאכול סעודת ארוסין
בבית חמיו שהיה מנהגם בשעה שהחתן הולך לקדש את
הארוסה עושין לו סעודה בבית חמיו ואח"כ לזמן אחר
חוזר לו שם עם סבלונות (מתנות) ועושין לו סעודה אחרת
ופי' בגמ' שאף סעודה זו השניה בכלל אלו השנויות

במשנתנו שכל שהוא נעשה לחיבת אירוסין מצוה היא
והוא שאמרו בתלמוד המערב בא וראה כמה גדול כח השלום
שהוקש לשני דברים שיש בהם כרת פסח ומילה:

נתבונן מה מדובר כאן, הרי לא מדובר במסיבת נשואין ולא
במסיבת אירוסין, אלא רק סעודה שתרבה חיבה ואחדות
בין בני הזוג לעתיד (לכן פסק המ"ב שה"ה לסעודת תנאים שלנו),
התירו בשביל זה לזוותר על בדיקת חמץ אפילו שודאי יש
לו חמץ בתוך ביתו, ויסתפק בביטול.

מה הטעם שפטרו אותו מבדיקת חמץ? היות והוא עסוק
במצווה גדולה מאוד של הוספת שלום פטרו אותו חכמים
ממצוות בדיקת חמץ.

למדנו דבר גדול: כל תוספת אחדות בבית היא מצווה גדולה
עד מאוד, שכדאי בשבילה לזוותר על בדיקת חמץ אפילו
שיש ודאי חמץ בבית ולהסתפק בביטול בלב שמועיל
מהתורה, לכן שיש לאדם חשש שאם יחמיר בבדיקה יהיה
חסר בשלום ביתו, לימדה אותנו המשנה יסוד חשוב שלום
בית קודם לכל בדיקת חמץ ושאינן זמן להספיק את שניהם
יזוותר על הבדיקה ומספיק ביטול בלב.

מעשה ברבי מאיר שהיה יושב ודורש וכו' הלכה אותה אשה לביתה שהיה ליל שבת ומצאה הנר שלה שכבה אמר לה בעלה היכן היית עד עכשיו אמרה לו שומעת הייתי לרבי מאיר דורש והיה אותו האיש ליצן אמר לה בכך וכך אין את נכנסת לביתי עד שתלכי ותרוקי בפניו של רבי מאיר יצאה לה מביתו נגלה אליהו זכור לטוב על רבי מאיר אמר לו הרי בשבילך יצאה האשה מביתה הודיעו אליהו זכור לטוב היאך היה המעשה מה עשה רבי מאיר הלך וישב לו בבהמ"ד הגדול באתה אותה אשה להתפלל וראה אותה ועשה עצמו מתפסק אמר מי יודע ללחוש לעין אמרה לו אותה אשה אני באתי ללחוש רקקה בפניו א"ל אמרי לבעליך הרי רקקתי בפניו של רבי מאיר א"ל לכי התרצי לבעליך ראה כמה גדול הוא כחו של שלום (דברים רבה ה יד).

ב. מוציא מצה ומכניס אהבה יביא את הגאולה.

כתב בפלא יועץ (ערך שנאה): לפי גודל מעלת מצות ואהבת לרעך כמוך שהיא כלל גדול בתורה ראוי לאדם להתחזק ברוב עז ותעצומות ע"י מחשבות טהורות תמציות להעביר שנאה מלבו ולהיות מוציא מצה ומכניס אהבה ובפרט עם

אשתו אפילו אם היא אשה רעה כל מום בה גרמה דנפל בחולקיה טב או ביש יתגבר ויתחזק מאד חיילים יגבר לאהוב אותה כגופו כי רבה רעת השונא את אשתו... כי הדברים עתיקים ומעובדא דלתתא איתער עובדא דלעילא או בונה עולמות או מחריבן והשנאה והמחלוקת מעורר מדנים וקטיגורייא ופירוד למעלה (בין קב"ה לעם ישראל) וע"י אהבה ואחזה שלום ורעות מעורר אהבת דודים למעלה ועושה שלום במרומים דגורם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה (אהבה בין הקב"ה לעם ישראל) וזהו הטעם שבזה תלוי גאולתינו ופדות נפשינו!

ג. יציאת מצרים היתה בזכות שעסקו בחסד.

כתב החפץ חיים (אהבת חסד פרק ה בהערה): והנה עתה שמידת הדין גברה מאוד על העולם, ואין שום עצה להנצל מידי צרות המתחדשות מידי יום ויום, מה מאוד יש להתחזק במדת החסד, כדי שעל ידי זה יתעורר מידת החסד העליונה, שאומר הקב"ה ומה אלו שהם בעצמן צריכים חסד עושין חסד אלו עם אלו, אני שאני מלא חסד ורחמים על אחת כמה וכמה שאני צריך לגמול חסד עם בריותי.

ואיתא בתנא דבי אליהו פרק כג: כשהיו ישראל במצרים

שלום בית ובדיקת חמץ מי קודם?

ראו שאיך שום עצה להנצל מגזרותיו של פרעה והשעבוד הולך ומתגבר יום יום, מה עשו? ... כרתו ברית יחד לגמול חסד זה עם זה שעל ידי זה יתעורר למעלה חסד של ה' יתברך עליהם, ובאמת כן היה לבסוף שזה היה סבה לגאולה ככתוב נחית בחסדך עם זו גאלת. וכתוב זכרתי לך חסד נעורריך.

פרק ד'

פסח - מידת הנקיון

מתוך הספר בלבבי משכן אבנה.

א. ההכנות לפסח - עבודת ה'

כל זמן וכל מצב שהאדם נמצא בו, עליו להיות מודע שזהו חלק בלתי נפרד מעבודת ה' המוטלת עליו. אין נפק"מ אם העסק הוא ברוחניות, או אם הוא בגשמיות. לעולם, בכל מצב ובכל זמן, בכל נקודה שאדם נפגש עמה בחיים, ישנה נקודה של עבודת ה'. יש, אפוא, להתבונן בכל מצב שנפגשים - מהו המצב, ומהי העבודה המוטלת על כל יהודי במצב זה.

בשבועות האחרונים ובימים האחרונים, כנסת ישראל שומרי התורה והמצוות, עמלים וטורחים בכל הכוחות לדאוג שחלילה לא ייכשלו בלאו ד"בל יראה ובל ימצא". רובם ככולם עוסקים בקיום ציווי התורה "שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם". זהו השורש ממנו מתחילה העבודה, אבל כמובן שהיא מסתעפת והולכת אל דברים שאין להם שייכות ישירה, לכאורה, לענין הפסח.

ננסה קצת להתבונן ולהעמיק בדברים, כיצד ניתן לקחת את ההכנות הללו ולהפוך אותן לחלק מעבודת ה' שלנו, וממילא ההכנה עצמה תוליד בנו קרבת ה'.

ב. שלילת ה"מלומדה"

הנקודה הפשוטה היא, שבכל דבר צריך למצוא את הקב"ה. אין יוצא מן הכלל בנקודה זו! כשאדם ניגש להתחיל לנקות את הבית וכדומה, ראשית עליו לשלול את ה"מלומדה" - צריך שהבית יהיה נקי לפסח וכולם מנקים - אז גם הוא מנקה. בשנה שעברה וגם לפני שנתיים הוא ניקה - ממילא אין שום סיבה שגם השנה לא יעשה זאת...

כולם יודעים שבאותם מעשים של נקיון הבית מקיימים מצות עשה מדאורייתא, וכך מצות לא תעשה, אבל בין הידיעה הזו, למצב בו נתון האדם בשעת הנקיון, במה עוסקות מחשבותיו באותה שעה - המרחק גדול.

באופן טבעי, אדם שאינו עוצר את עצמו מעט ומתבונן, שקוע רק בשאלות מסוג: איך לנקות, מה לנקות וכמה לנקות. הקשר בין מעשיו לבין הקב"ה כמעט ונאבד לגמרי ח"ו.

ראשית כל, אם כן, נדרשת שלילה מוחלטת של ה"מלומדה". להכיר בהכרה ברורה שעבודות ההכנה לפסח הן עבודת ה' גמורה. לאחר מכן יש להבין מה ואיך, אבל כשם שאדם ניגש לתפילה או לעסק התורה מתוך הכרה שזוהי עבודת הבורא - הן הן הדברים גם לגבי עבודות הנקיון הללו.

אם אדם באמת סבור שאין שום עבודת הבורא במעשים אלו, כמעט אפשר לומר שאסור לו לעשותם! שכן כבר לימדנו בעל ה'חובת הלבבות' את הכלל היסודי, שבין המותר לאסור אין כלום. אין דברי היתר ודברי רשות. הכל נכלל - או בכלל המצוה, או בכלל האיסור. נשתדל לפרט מעט את הדברים, כך שכל אחד יוכל להגיע למצב שהכניסה לחג תבוא אצלו מתוך עבודת ה', ולא מתוך טרדה.

ג. חמש דרגות בטעם עבודות ההכנה

באופן כללי, אם נתבונן בענין, נראה שמעבר למצות עשה ולא תעשה מדאורייתא של ביעור חמץ, עבודת הנקיון עשויה לנבוע מכמה וכמה טעמים:

אפשרות אחת - בעצם, הבעל מצדו כמעט ולא היה מתחיל לעבוד [וודאי לא היה גומר...], שכן רוב העבודות שהוא מתבקש לעשות אין להן כמעט שום שייכות לעצם ביעור החמץ מהבית... אלא מאי? "לא טוב היות האדם לבדו", ואצלו עבודות הנקיון נעשות על מנת לקיים מצות חסד עם בני ביתו. כלומר, אין לו תכלית בעצם במה שהוא עושה, אלא עיקר עבודתו היא לעשות נחת רוח לסובבים אותו, שהם רואים כן תכלית במעשה הזה. זוהי אפשרות אחת.

האפשרות השנייה: הנפש מטבעה אינה סובלת את הלכלוך, והיא מחפשת נקיון. כל אדם בנפשו, הקב"ה הטביע בו טבע שנפשו דורשת נקיון. רמת הנקיון משתנה מנפש לנפש: ישנם כאלו שהנקיון אצלם הוא ברמה פחותה, וישנם אנשים שהם יותר דקי הנפש, שכל לכלוך דק מעיב על נפשם.

האפשרות השלישית היא: שאדם אוהב סדר. כל השנה כדרכו של עולם איש לדרכו פנה. פעם בשנה הוא מתיישב לעשות סדר בביתו ובחפציו.

נסכם את האמור עד כה. מנינו כאן חמש דרגות: א.

מלומדה. ב. קיום מצות עשה ולא תעשה דאורייתא של
ביעור חמץ. ג. חסד. ד. נקיון. ה. סדר.

ד. עבודת ה' שבכל דרגה.

הדרגה הראשונה - ה"מלומדה" - מובן שהיא נקודה
שלילית, והדברים פשוטים.

השניה - דבר ברור ופשוט הוא, שכשאדם מתעסק בדבר
שיש בו חמץ ודאי או ספק, לא די בידיעה גרידא ביום
הראשון שהוא מתחיל לנקות, אלא יש צורך במחשבה
חיה, ערה ופועלת. לפני שהוא מתחיל לנקות הוא מדבר
עם בורא העולם ואומר כך: "ריבוננו של עולם, לשם מה
אני הולך לנקות? הרי אני מצדי הייתי לומד, הייתי נח וכו'.
הסיבה שאני הולך לנקות היא, כי אתה, רבוננו של עולם,
ציוויתני שלא ייראה חמץ בביתי. אם כן, על מנת לעשות
לך נחת-רוח אני עמל כעת לנקות את ביתי!" כך צריך
האדם תוך כדי נקיון להסביר לעצמו. מי שיכול לחשוב
בלימוד וכדומה, יחשוב זאת לעתים יותר רחוקות, אבל
אדם שבין כה וכה אינו חושב בלימוד, אלא סתם המחשבות
אצלו פורחות מכאן לשם ומשם לכאן, לפחות שכל כמה
דקות יזכיר לעצמו מה הוא עושה, לשם מה הוא מנקה.

כמובן שבמדרגה יותר גבוהה, אדם דבוק בקונו וכו', אבל נדבר בנקודות הפשוטות יותר.

הן הן הדברים בנקודה הנוספת שאמרנו, שאדם עושה את מעשיו לשם מצות גמילות חסד אפילו בדברים שאינם חמץ. גם אז המחשבה צריכה להיות ערה ופועלת. לומר לפני הקב"ה: "רבונו של עולם, לשם מה אני הולך לנקות? אני עצמי הרי לא מרגיש בזה צורך. הסיבה היחידה שאני מנקה היא לשם קיום מצות גמילות חסד". וכך לאורך כל הזמן: "רבונו של עולם, רצוני לעשות רצונך. אחד משלשה עמודים עליהם העולם עומד הוא גמילות חסד, ובזה אני מתעסק כעת כדי לעשות לך נחת רוח". אחרי יום עבודה כזה, מלבד העבודה הגופנית, יוצא האדם ספוג כולו בעבודת ה' טהורה. הוא לא מתנתק מהעולם הרוחני הפנימי.

ה. מידת אהבת הנקיון הוטבעה באדם ע"י הבורא.

עתה נרחיב מעט את הדברים בשתי הנקודות האחרונות, שהן יותר דקות ועמוקות בנפש.

ראשית, ענין הנקיון. כפי שהזכרנו, כל אדם בנפשו אוהב

נקיון - מי פחות ומי יותר. יש קצה סיבולת של הנפש שהיא יכולה לסבול את מידת הלכלוך שתראה. אדם שאינו מתבונן הרבה ורואה דבר מלזכך נגד עיניו במידת הסבל שהוא אינו יכול לסבול - מיד הוא מתחיל לנקות. ואם ישאלוהו: למה אתה מנקה? יענה על אתר: "זה מפריע לי, זה מלזכך!" זוהי הסרת הצער של הנפש, שאינה יכולה לסבול את הלכלוך. אבל כפשוטו אין כאן חיבור לקב"ה במעשה הזה. מפריע לו דברים, והוא מנסה להסיר את הצער מהנפש, ע"י הסרת הלכלוך.

אמנם, בכל דבר יש להתבונן מעט יותר עמוק, ולחברו אל הקב"ה. אדם שמתחיל לנקות מסיבה של אהבת הנקיון, הדבר הראשון שעליו להתבונן הוא: מדוע אני אוהב נקיון? וכי מעצמו נעשתה המציאות הזו שאני אוהב נקיון? וכי אני קבעתי את הטבע של עצמי, את רמת הנקיון הרצויה לי, ואם בכלל? ודאי שטבעים נפשיים אלו נקבעו ע"י בורא העולם! זוהי ההכרה הפשוטה, שהטבע של הנפש עצמה - אותו טבע המשתנה מאדם לאדם, ובתוך האדם מזמן לזמן - זהו טבע שהקב"ה מחיה בכל רגע ורגע בנפש האדם! "בורא חושך", כמו שכתבו הקדמונים שבכל רגע מתחדשת הבריאה. אם כן, ברגע זה הקב"ה מהווה אותי

ומחדש בי טבע שאוהב את הנקיון ואשנא את ההיפך ממנו.

לאחר שברור לאדם שטבע זה הוא מרצונו יתברך, ובשעה זו ממש הוא מחיה אותו בקרבנו, עליו להתבונן לשם מה הקב"ה נתן לו טבע זה? מהי התכלית של מידה זו, איך משתמשים בה כראוי, ומה הן הסכנות שניתן ליפול בהן ע"י מידה זו?

בעצם ההכרה שמידת אהבת הנקיון לא נבראה מאליה [אף שזו שטות גמורה לחשוב כן, אבל היצה"ר גורם לאדם שאפילו לא יחשוב ולא יתבונן מהיכן נובעת המידה ומה תכליתה] אלא הבורא ית' הוא זה שהכניסה בנפשי עכשיו - מונחת התחלה של התקשרות לקב"ה.

מהו באמת שורשה של מידה זו? ה"נקיות" היא אחת מעשר המדרגות שמנה ר' פנחס בן יאיר בברייתא המפורסמת שלו, ואשר עליה מבוסס כל הספר 'מסילת ישרים'. ושורש מידת הנקיון בפנימיות, הוא הנקיון מן החטאים, מזוהמת החטא. אלא שכל מידה ומידה שבנפש יש לה התראות גם בגוף, ומידת נקיון הנפש מחטאים, מתראה כלפי חוץ בנקיון גופני. האמת היא, שככל

שהאדם יותר בר מעלה, מידת הנקיון שלו עליונה יותר, דקה יותר וחדה יותר. ישנם כאלה שמידת הנקיון מתראה אצלם רק בנפש, ישנם כאלה שגם בגוף, אבל בהכרח הוא, שככל שתגדל מעלת האדם, דרגתו וטהרתו - כן תתעצם אצלו מידת הנקיות, הנפש תלך ותזדכך. הלכלוך בשורשו הוא המפריד בין האדם לבין קונו, והנקיון הוא המחבר ביניהם: "ארחץ בנקיון כפי" ואחרי כן "ואסובב את מזבחך". החיבור לקב"ה נעשה ע"י מידת הנקיון, כשנשלל המפריע של החיבור.

כשהאדם מגיע להכרה ולהבנה ברורה שמידה זו היא של הבורא ית', וששורשה נעוץ עמוק בתוך הנפש הרוחנית - אדם כזה מקבל מבט אחר על הצורך בנקיון המתראה בגופניות.

ו. מותרות לעומת טהרת הנפש.

בעצם, מידת הנקיון המתראית בגופניות, יש בה שני חלקים: יש חלק שהוא בחינה של עידון, והוא בבחינת המותרות, ויש חלק שהוא תולדה פשוטה, והיא התגלות של מידת טהרת הנפש.

אותו חלק שהוא מותרות - קשה להגדיר, כל אחד צריך לבחון את נפשו בזה - ואם הוא רק לצחצוח ועידון הגוף, אין בו צורך כלל ועיקר [חוץ מליחידי סגולה]. אבל החלק השני, שהנקיון הנו השתקפות של טהרת הנפש - בחלק הזה אסור לגעת! הפגיעה בו מולידה קלקול בטהרה הפנימית של הנפש. הוא לא רק מקלקל את הנקיון, הוא מקלקל את החושים העדינים של נפשו התובעים את הטהרה, את הנקיון.

אם כן, כשאדם ניגש לנקות, עליו לבדוק היטב את נפשו לשם מה הוא חפץ בנקיון: האם הוא כאותם אנשים אשר אוהבים לאכול הרבה ולשתות הרבה, וכך גם אוהבים דברים מבריקים יותר מדי וכו'. או שמא זהו צורך של בני ביתו, שאז חוזרים לשלב הקודם של גמילות חסד. אבל אם זהו צורך נפשי של עצמו, הדבר טעון זהירות רבה לבדוק האם נקיון זה בכלל מותרות, או שאכן יש לו נפש מאוד עדינה וזכה שנצרכת לזה. כל אדם צריך לבדוק את עצמו בנקודה הזאת. אמנם, אצל רוב האנשים נקודה זו אינה מצויה כל כך. נתעסק, אפוא, יותר בנקודה הפשוטה, שאנשים אוהבים לנקות את הלכלוך הגס יותר, הגלוי יותר לעין. אדם מעמיד את עצמו לפני שהוא מתחיל לנקות,

ואומר: "רבוננו של עולם, מפריע לי הלכלוך, ראייתו מעיקה עלי בנפש. מי נתן לי את המידה הזו? מי מחיה אותה בזה הרגע? - אתה ית'!! שורש המידה מהיכן היא? היא מעומק נפשי של תביעת טהרת הנפש, וההתגלות עתה היא בגופניות שמפריע לי לראות את הלכלוך. רבוננו של עולם, רצונך שאשבור את המידה הזו כביכול, ואמשיך לסבול את הלכלוך? או שמא רצונך שהנפש תחיה בטהרה ונקיון? - כיון שמבורר לי שרצונך יתברך שהנפש תחיה - הן בפנימיותה והן בחיצוניות, בגוף - עם נקיון, הריני הולך לנקות על מנת להתקרב אליך ולעשות לך נחת רוח".

אל לו לאדם לשכוח שבמעשהו ישנה גם נקודה של שלא לשמה, לשם מניעת צער ותענוג כפשוטו, אלא עליו לצרף את נקודת הלשמה לנקודת השלא לשמה. אבל יש לזכור תמיד שעבודת הנקיון היא עבודת ה' טהורה, ויש לעשותה במידה הנכונה, עם המחשבה הנכונה, ועם הכוונה הטהורה.

ז. ימים המסוגלים להתעלות.

והנה אדם תוהה: לשם מה הטיל הקב"ה על כל אחד ואחד לעבוד בערב פסח, הן לכאורה העבודה באה על חשבון

דברים אחרים, אלו ימים יקרים, ימים של הכנה לקראת היום הגדול אליו אנו מתקרבים?

אמנם, אם יתבונן אדם ויעמיק בדברים, יבין שבהכרח שבימי הכנה אלו טמונים אורות נפלאים, קנינים אמיתיים בנפש!

אם הקב"ה הטביע שהכנסת-ישראל עסוקים בנקיון וסדר, זהו רק סימן והתגלות לנקודה הפנימית שבנפש, שאלו הם ימים שמסוגלים לרכוש בהם את המידות הפנימיות הללו. אילו לא היה לזה מקור בפנימיות בשורש של הימים, לא היתה לזה התראות כלפי חוץ.

אלא ש"כל המקודש מחברו יצרו גדול מחברו", וממילא היצה"ר לוקח את הנקודות העליונות הללו, ומהפך אותן מעבודת ה', מהיכי תמצי להתקרב לקב"ה - לשקיעות בגשמיות, שקיעות בקנייני עוה"ז, שקיעות בנקיון הבתים וכו'.

אבל כשאדם מבין את פנימיות העבודה, הוא לא מתקשר לנקיון שבבית מצד הבית, לסדר שבבית מצד הבית, אלא הוא מתקשר למידה הפנימית שבנפש, והוא מבין שזהו הזמן הראוי לקנות בנפש קנין אמיתי במידות אלו. ובאמת,

כמו בכל פרט מהחיים, גם בעניינים אלו ישנו היצר הרע, אשר מטעה את בני האדם מהעיקר אל הטפל. בכל דבר שאדם נפגש איתו, עליו להבין שטמון כאן משהו, ניתן לקנות כאן קנין כלשהו.

ככל שהבלבול גדול יותר, ככל שהשטחיות גדולה יותר - בהכרח שטמונה כאן נקודה פנימית. כאשר אדם שקוע ח"ו לפני הימים הללו, לפני ליל התקדש החג, בגשמיות וטרדות מימין ומשמאל, ונופל לליל החג שבור ורצוף, עייף ומותש - מה אנו, מה חיינו ומה צדקותינו! מה כבר יוכל לקנות בצורה כזו מהיום הזה! אם אין רצף של עבודת ה', והמעשים הגשמיים הם ח"ו היכי תמצי לניתוק מהפנימיות, עלולים לאבד את כל הימים הללו! רק כאשר ההכנה אינה הכנה של גשמיות, ואף אם בגוף ישנה עשיה, אבל בפנימיות זוהי הכנת הנפש לימים המתקרבים ובאים - אז שייך שאדם ייכנס לחג כצורתו.

בהכרח שכל אדם ואדם יקח את הדברים, ייפתח אותם, כל אחד לפי נפשו, לפי מקומו ולפי עשיותיו. אבל הנקודה השווה בכולם: עבודת הימים הללו היא עבודה רוחנית, לא עבודה גשמית. עבודה של התקרבות לבורא ולא ח"ו להיפך.

הקב"ה יעזור לנו שההכנה לימי הפסח הבעל"ט תעשה כראוי, מתוך שאיפה אמיתית לעשות נחת רוח ליוצרנו, ובימים עצמם יזכה כל אחד ואחד להרבות בנפשו קרבת ה' ואהבת ה' אמיתיים.

הודאתו של הרה"צ רבי זלמן בריזל זצ"ל בערב פסח

הרה"צ רבי זלמן בריזל זצ"ל, מזקני וחשובי אנשי ירושלים של מעלה, היה נוהג להדר בחומרות רבות בחג הפסח, כמנהג יראים ושלמים.

בעיקר היה מהדר בחומרותיו בסדר אפיית המצות, מתחילת קציר החיטים ועד האפייה, שהכל נעשה בהידור רב, ובשמירה קפדנית על חומרות ודקדוקים שהנהיג בעצמו. קל וחומר באפיית 'מצת מצוה' שבערב החג, אז היה בוער כולו באש להבת שלהבת, ועוסק בחרדת קודש בעסק המצה הקדושה בהידורים וחומרות רבות, מתוך יראת שמים מרוממת ושמחה של מצוה. לאחר סיום העבודה המפרכת, כשהביא המצות לביתו, ייחד להם מקום מיוחד בביתו הקטן, לא לפני שצוחצח המקום בזיכוכך לאחר זיכוכך...

והנה, כמה שעות לפני כניסת ליל התקדש החג, הגיעו נכדיו הזאטוטים לכבוד החג לבית זקנם הגדול, ובשמחת פגישתם יחדיו בבית סבא, החלו משחקים ומתרוצצים כדרכם של ילדים. תוך כדי ריצתם ברחבי הבית הקטן לא השגיחו כראוי בפנינת המצות, ולפתע נפל סל המצות על הרצפה ורוב המצות המיוחדות והמהודרות נשברו כליל!

הכל פחדו והתיראו מקפידתו של הסבא, שבוודאי יכעס מאוד כשיראה מה עוללו כאן הילדים, ושלאחר כל טרחתו ועמלו נשברו המצות ונפסלו בנפילתם לארץ (כמנהג הרבה קהילות בישראל).

אמנם, כשנכנס רבי זלמן הביתה וראה את המצות כך שבורים ונפולים, לא כעס ולא הקפיד על כלום. רק הרים ידיו כלפי מעלה, כמראה שהכל מכוון מן השמים, ותיכף פתח פיו בשבח ובהודאת המקום, באומרו:

"דיבוננו של עולם! מודה אני לפניך על שנתת לי נכדים יקרים ואהובים כאלה! כמה אנשים בעולם אין להם כלל ילדים ל"ע... ואף אלו שזכו לילדים, רבים לא הצליחו לחתן אותם... ואף אלו שזכו לחתן את הילדים, לא כולם זכו לנכדים... - גם אם נפלו המצות ונשברו, אין בליבי שום טענה וטינה חלילה וחלילה!!"